

Kindler József 1929–2010

Elment a kormányos. Aki akkor érezte igazán elemében magát, amikor az uralkodó áramlattal szemben kormányozhatott. Elemében is volt... egész életében.

Persze ma ellenkormányozni bármivel – így egy társadalmi-gazdasági berendezkedéssel – szemben nem egy, hanem ezerféleképpen lehet. Kindler József azonban a legkevésbé sem volt „posztmodern” személyiség, hogy a mást, az alternatívát mindig követendőnek vagy akár alkalmas szövetségesnek tartsa, s hogy a helyeset illetően csupán bizonytalan karszétjárás legyen a válasza. Iránytűjéül a kereszténység, s azon belül is a katolikus tanítás szolgált, annak egyetemes (*katholikosz*), befogadó értelmében. Ez az 1997-ben általa alapított Altern-csoport egyik lényegi vonása is.¹

„*A jó harcot megharcoltam, a pályát végigfutottam, a hitet megtartottam*” – szövege Szent Pállal (2Tim 4,7) utoljára hozzánk a Profeszor az általa már 1998-1999-ben megkomponált gyászjelentésében, amelynek kiküldésére, Isten kegyelméből, csak közel tizenkét évvel később került sor. Már akkor alázattal készült földi pályafutása végére, hiszen a betegség elemi erővel tört rá, egy csapásra megváltoztatva lelkében is a dolgok állását és a dolgokhoz való viszonyulást. Ez az utolsó bő évtized pedig egyre inkább az emberi lény esendőségét, végességét, sebezhetőségét is nyilvánvalóvá tette rajta; e végesség betetőzése, a halál pedig intellektuálisan és emocionálisan is egyre inkább foglalkoztatta. Mindeközben egy pillanatra sem maradt egyedül. Az egyedül maradás nem csak az ő kudarca lett volna; de az övé is – s úgy vélem, ezzel ő maga is teljes mértékben tisztában volt.

Fiatal kutatóként személyes benyomásaim zöme is e „kései Kindlerhez” köthető, ám e részleges tapasztalaton túl is rendkívüli embert sejthetünk benne, ha a teljes életmű már-már átfoghatatlanul szerteágazó szálait próbáljuk követni.² Az utolsó tizenkét év mindenestre ajándék volt számunkra, tanítványok számára; ajándék volt a továbbvitt „fontos ügyek” számára, melyek egyre eltérőbb termé-

¹ Kindler József mellett a csoport – akkor még – doktorandusz tagjai: Baranyi Árpád, Dabóczi Kálmán és Kocsis Tamás voltak.

² Az életműre *valamelyes* rálátást biztosít a nyolcvanadik születésnapra 2009-ben készült ünnepi kötet a kortársak-tanítványok visszaemlékezéseivel (Erdősi Gyula – Kádár Katalin (szerk.): *Az iskolateremtő Kindler József Professzor*; Pontus Kft., Budapest), valamint a Kovász 2008/3–4. számában megjelent interjú, amelynek végén válogatott bibliográfia is található.

szetűek lettek a korábbi „fontos ügyekhez” képest; s ajándék volt a családjá számára is.

A család jelentősége a Professzor életében aligha eltúlozható. Amennyire általában is fontos volt számára a család mint intézmény, úgy érvényes volt ez a *saját* családja vonatkozásában is, ami minden rezdüléséből félreérthetetlenül kitetszett. Ám legalább ennyire fontos volt ő maga is a családja számára, amivel nekünk, a Professzorral mint szakemberrel kapcsolatba kerülőknek is szembesülnünk kellett. Bizony osztoznunk kellett rajta. „*Indul a vonatom!*” – állt föl akár a stratégiaalkotás és szakmai vita sűrűjében is váratlanul – amint azt Sólyom László oly találóan elevenítette föl a Kindler Jó-zsefről szóló kötet bevezető írásában.³

Túlzás nélkül mondhatom, elemi erejű volt a fölháborodása minden olyan fejlemény kapcsán, ami a családot, s így tágan a méltó emberi életet kezdte ki, történiék az akár valamely ismerős magán-életében vagy akár a teljes közösség, a politikum szintjén. Fel sem tudta fogni, hogy történhetnek meg ilyen merényletek, s kár is volt racionális érvekkel nyugtatgatni ekkor. S valóban, azt hiszem, ezek azok az esetek, amikor „a fel nem fogás” helyesebbnek, előremutatóbbnak tetszik, mint az észérvekkel való megmagyarázás. A Professzor lényében volt, hogy az ép, erős család maga a radikálisan előremutató üzenet (ami egyben szembeszegülés is az árral); a fogalom kreatívan *újraértelmezetlen*, hagyományos európai jelentésében.

Mindez egyben *hiteles* életpélda is: már-már elérhetetlen idea. Kindler Professzor nemcsak mondta a dolgokat, de tette is, sőt, mindenestül megélte. Szeretet, tisztelet, méltóság, stílus, emelkedettség; mindezek a teljes lényét átittatták a katedrán, a barátok között és a családban – s még bosszankodásaiban is fellelhetők voltak ezek a jegyek az „érted haragszom” alapján. Mindezek pedig a halállal sem enyésztek el. A temetés mint az életmű sajátos betetőzése szinte felfoghatatlan erővel sugározta ezt a szeretetet, tiszteletet, méltóságot és emelkedettséget. A kollégák, a barátok és a család teljes összhangban rezonáltak mindarra, amire a Kindler-i életpélda tanít.⁴ Akárhogy is, az ittmaradottak előtt egy ember temetése élete talán legnagyobb vizsgája, az elhunyt végső és nyilvános, általa már befolyásolhatatlan számadása arról, hogy mire vitte, mi volt a fontos a számára. A Tanár Úr pedig kitűnőre vizsgázott lé-

³ In. Erdősi–Kádár (2009), 5. o. Lásd az előző lábjegyzetet.

⁴ A temetésről bővebben: http://www.mszi.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=367 (2011.06.10-i állapot szerint.)

nyegátadásból e téren is, ami nélkül a legnagyobbnak vélt életmű is csupán öncél, öntetszelgés.

A Professzor ellenkormányzása ugyanakkor nem csak tartalmi dolgokban nyilvánult meg, hanem a Kindler-féle ügyvitel mikéntjében is. Ő ugyanis „*a fizetség semmi, a dicsőség kétes*” jelmondat jegyében a társadalmi munkában történő projektszervezés nagymestere volt. Igen, számos hátránnyal, de valószínűleg ennél összemérhetetlenül több előnnyel jár(t) ez: az ember ekkor ugyanis „csupán” önmagának, s transzcendensbe ágyazott lelkiismeretének tartozik felelősséggel – aminél nagyobb felelősség nincs is... Aztán meg persze vissza-visszatérően hallhattuk Kindler József büszkeséggel vegyes dohogását a mélyen alulfinanszírozott munka utóéletéről: „*bezzeg mások mennyit kerestek rajta!*”

A „szimat” fontos szava volt a Professzornak, s valóban kitűnő szimattal bírt – ami akár anyagilag is gazdaggá tehetné volna. De nem a vagyont menedzselte, hanem az általa fölismerett „fontos ügyeket”. Ebben a tétovaság a lehető legtávolabb állt tőle, s mindig határozottan, támogatóan állt a „fontos ügy” mellé. Ha a magamfajta kezdő értelmiségi számára olykor már-már túlzásnak tűnt is az elköteleződése, utólag mindig bebizonyosodott: jól védhető és *védelemre érdemes* álláspontokkal, bástyákkal vette körül magát. A biztos erődből pedig rutinszerűen vezethette az okos kirohanásokat.

Ugyanakkor a közös „alternes” értékrend ellenére sem volt mindig előre tudható, miként foglal állást egy-egy konkrét ügyben. Ősidők óta igaz, hogy nem fekete-fehér a világ, számos az árnyalat – miközben az árnyalatok sokasága sosem gátolhatja az egyértelmű beszédet. A bölcs stratégia, a megfontolt kormányos bizonyosan sok felesleges veszteségtől kímélt meg bennünket, miközben nyilvánvaló tekintélyével sosem akadályozta, hogy meglátásainkkal magunk is igazítsunk az „alternes” állásponton.

A kész Kovász-lapszámokat, amiket sokáig az Altern-csoport gondozásában jelentettünk meg,⁵ az utolsó években is mindig nagy örömmel adtuk át, s jólesett, amint egy ekkora tekintély ekként foglalta össze a véleményét: „*döfi*”. (S mindjárt vitt is belőle vagy egy tucatot, stratégiai célú osztogatásra.) Odafentről nyilván továbbra is figyel, s a maga eredeti módján majd valamiképp figyelmeztet, hogy ha a lapszerkesztők már csak a saját vállukat veregetnék. Egy biztos: Kovászosokként most már végképp felnőtté váltunk, amivel a roppant felelősség is együtt jár.

⁵ A Kovász kezdetben az Altern-csoport, majd 2008-tól Kocsis Tamás, Pataki György és Takács-Sánta András szerkesztésében jelent, illetve jelenik meg.

Kindler József a *teljes ember* prototípusa volt, a fogalom legteljesebb értelmében. Ennek megvalósítása rendkívül nehéz, ám annak világos ismerete, hogy az életnek mely vonatkozásai lényegesek vagy lényegtelenek, itt felbecsülhetetlen segítség. A Professzor lényegeshez való természetes ragaszkodása mégis a teljesség könnyed és derűs arcát mutatta föl számunkra – ami ma már sokkal inkább meghatározó jegye az életműnek, mint az impulzív személyiségéből fakadó, olykor elementáris, s mértékében is többnyire jogos felindulás. Belső erkölcsi irányítója alapján mindig biztosan tudta, mikor kell (ki)lépni: s jött a „*majd beszélek vele*”, a „*majd írok neki*”, sőt: a „*már megírtam*” kérlelhetetlen és visszavonhatatlan, mégis büszkén vállalt, választékos stílusú dörgedelme, amit kevés címzett tett ki az ablakába.

De talán nem is csak ők, a „tetten értek”, a Sánta Kutyák voltak e levelek címzettjei, hanem mi, tanítványok, akik másolatban azért megkaptuk ezeket, mintegy okulásul. Ha akkor olykor a fejünket fogtuk is, mára már nyilvánvaló: ahol „*az igen igen, a nem nem*” (Mt 5,37) érvényes és élő tanítás, ott nincs sok helye és értelme az óvatosságnak. Akkor sem, ha ez a földi, így a szakmai-anyagi vagy bármilyen egyéb előmenetel szempontjából egyértelmű öngyilkosság. Az ember egy idő után pontosan kiismerheti, mit kezdhet az ilyen következetességgel, s mire számíthat vele kapcsolatban; s ráébred, hogy miként tisztelje azt. Itt volt velünk, kezét foghattunk vele, a szemébe nézhettünk, s akár érvelhettünk is, közös világképünket árnyalando. Oktalanok volnánk, ha nem merítenénk a Professzor életpéldájából, ha nem próbálnánk *legalább valamit* átvenni a lényegre vonatkozó hajlíthatatlanságából. Valljuk be: talán túlfelgyakran vagyunk gyávák mindehhez, úgy hisszük, túl sok a földi vesztenivalónk. Pedig nyugodtan meghalunk, nem *mindent* a végtelen kegyelemre bízva, így lehet. Amikor a halál nem törés, hanem egy fokozatos teljességbe fejlődés végső, legmagasztosabb fázisa.

KOCSIS TAMÁS
az alternes harcostárs
(az Altern-csoport és
a Kovász Szerkesztőség
nevében)